

Motion till riksdagen 2023/24:1661

av **Mathias Tegnér och Alexandra Völker (båda S)**

Om överskuldsättning och kreditupplysning i Sverige

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att överväga att motverka överskuldsättning och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en översyn av regelverk för betalningsanmärkningar och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

I dagens svenska samhälle utgör skuldsättning och framförallt överskuldsättning en brännande fråga. Nästan 400 000 svenskar (privatpersoner) registrerades med skulder hos Kronofogdemyndigheten vid årsskiftet, och dessa skulders samlade värde uppmättes till tiotals miljarder – en summa som ständigt växer. Det är av yttersta vikt att denna trend vänds.

Central i debatten om överskuldsättning är funktionen av kreditupplysning och betalningsanmärkningar. En betalningsanmärkning visar att en person inte har fullgjort en betalningsskyldighet vid en viss tidpunkt. Anmärkningen visar således inte i första hand att det föreligger en skuld utan snarare att det har förelegat en skuld eller en oförmåga hos personen i fråga att betala i tid. Betalningsanmärkningen ligger generellt kvar även efter det att skulden har betalats.

Vanligtvis raderas en betalningsanmärkning efter tre år, medan uppgifter om kreditförfrågningar tas bort efter 12 månader. Trots att kreditupplysningarna och hanteringen av betalningsanmärkningar till stor del sker på en fri marknad, har deras konsekvenser djupgående inverkan på individers liv, vilket gör att deras påverkan kan uppfattas som nästan likvärdig med myndighetsutövning. En betalningsanmärkning kan påverka möjligheterna att få jobb, lån och bostad.

Internationellt sett varierar regelverken. År 2022 införde Finland en lag där kreditupplysningsföretag endast får behålla personers uppgifter i en månad efter att skulden är

reglerad, vilket skiljer sig markant från den svenska modellen. Även Norge rensar uppgifter snabbare än Sverige.

Kredituppgiftslagen tillkom 1973, men har vid flera tillfällen ändrats och justerats. Lagen (1973:1173) innehåller regler för kreditupplysningsverksamhet som bedrivs yrkesmässigt. I grunden hanterar lagen den avvägning som finns mellan att kreditupplysningar inte ska medföra ett orimligt intrång i enskildas personliga integritet. Samtidigt är den avsedd att bidra till en effektivt fungerande kreditupplysningsverksamhet. Exempelvis banker är enligt lag ålagda att pröva låntagares kreditvärdighet vid utlåning. Kreditupplysningsverksamhet som omfattas av lagen får som regel bedrivas endast efter tillstånd av Datainspektionen. Datainspektionen utövar också tillsyn över efterlevnaden av kreditupplysningslagen.

Konsumtionskrediter är en viktig bidragande faktor till varför så många svenskar hamnar i överskuldsättning. Det finns indikationer på att en skärpning av kraven på kreditgivarna skulle kunna stävja den kraftiga ökningen av dessa krediter.

Finlands nya lag visade sig ha stor inverkan. Över 1,5 miljoner betalningsanmärkningar raderades i samband med dess införande. Detta lyfte fram hur många finländare som hade betalningsanmärkningar men inte längre några faktiska skuldsättningsproblem. Mot bakgrund av detta skulle det vara av stort intresse att undersöka hur en liknande lagändring skulle fungera i en svensk kontext.

I Finland skapades även en reglering som innebär att en individs krediter samlas hos en positiv kreditupplysningsmyndighet. Detta borde reducera ohållbar överskuldsättning och underlätta för skärpta krav på kreditgivare.

För många individer leder betalningsanmärkningar, även de för redan reglerade skulder, till hinder i livets alla skeden, från bostadssökande till arbetsmarknad. Finlands proaktiva agerande pekar på möjliga lösningar även för Sverige, där behovet av förändring blir alltmer påtagligt.

Mathias Tegnér (S)

Alexandra Völker (S)